MONITOR

Na Rok Pańſki 1782.

Num: XXI.

Dnia 13 Marca.

Sydera pace vigent, conſiſtunt terrea pace, nil placitum, ſine pace Deo.

Prudentius

Nie wykroczę co powiem okłutnikach i wierzcie mi Zwierzchność maiący Sądow, że iak wy mieć ſzkrupułu w tym niepowinni, gdyż wſzyſtką ſurowością i rygorem poſtąpicie z temi, ktorych iuż z kąd inad notowanych macie, i nie raz doświadczyliście, iż pieniacze, i kłutnicy, tak my na ich ſurowſze ukaranie patrząc, gdy ſię w duchu

W ucie-

uciefzemy, bez wfzyftkiego defektu tę pociechę mieć możemy.

Ze oftro, i bez wfzelkiey dyfkrecyi takowych ukarze się, świątobliwie ftanie się, bo na fundamencie nie tylko praw politycznych, ale na fundamencie nauki i rozkazu Apoftoła: *Karzcie niefpokoyne, przyimuycie nie mocne, boday odcięci byli ktorzy was wzrufzaią.* Co fprawiedliwfzego, iak pokoiu domowego burzycielow, oftro i ciężko karać.

Wfzędzie i w wfzyftkich Narodach i Państwach, nayfurowfze są Prawa, na gwałtownikow wdzięcznego w Krolestwach pokoiu, z ktorych liczby i rodzaiu, że są kłutnicy? sąsiedzkie niezgody całych Miaft, a czafem i Krolestwa wfzyftkiego bywaią, zmiefzaniem, dla tego Swięta, flufzna wfzyftką oftrością karać takie, nie pobłażać takowym należy, ale tak zniemi poczy-

czynać, iak dobry ieździeć z swym Koniem, poty go ćwiczy, poty mocnym musztukiem wstrzymuie, poty nic nie pozwala wolności w biegu, poki go nie uieździ, i wszystkich narowow nie oduczy. Jeżeli na nierozumne stworzenia a tak surowe Prawo postanowił P. Bog, gdyby miały razić przechodzących: *Jeżeliby woł czyi, był rogobodziec, i rogiem bodał ludzi, ukamienuią go, i nie będą ieść mięsa iego.* Coż dopiero iak karani bydź powinni rozumem obdarzeni, a rozumu tego używaiący na innych fortuny zgubę, i do żywego im, iako rogami, prawem doymuiący.

Rozsądnych Gospodarzow iest, ktorzy postrzegłszy, że psy są ziadleysze, i nikomu z przechodzących pokoiu nie daią, albo im kaganiec dadzą, iż razić nie zmogą, albo w zamknięciu mocnym trzymaią.

Wiel-

Wielkie przyczyny ſą ſurowości nad takowemi, częścią dla ich zuchwałości, ktorey pełni; częścią dla pokazania, władzy i powagi ſądu, ktorym oni zwykli gardzić; częścią dla windykowania ſtron niewinnych przez nie wyniſzczonych i uciążonych.

Nieſpokoyny duch ten nie zkąd inąd pochodzi, tylko albo z hardości i wielkiego o ſobie rozumienia, iż iak u ſiebie ułożą, oſądzą, przytym koniecznie zoſtać uſiłuią, albo z ſzpetney chciwości Cudzego, w oſtatku ten duch kłutniarſki pochodzi, z natury ladaiakiey nie ktorych, iż tak iuż nieſpokoyną naturę maią, iż ſię bez kłucenia z innemi obeyść nie mogą. Co wſzyſtko nie lekkich ſposobow wyciąga, aby ſkutecznie takowe poſkromić, ale ſilnych, żwawych, natarczywych, nic ich paſſyi niepobłażaiących.

Na te zaś ſurowſze ich ukaranie, i nie powodzenie patrzaiący, że bez wſzelkiego defektu i naruſzenia miłości Chrześciańſkiey, miłości bliźniego, nacieſzą i naśmieią często, wielkie poſobie przyczyny ſą, bo iak ſię nie rozśmiać, kiedy ieſt oczywiſta przyczyna śmiechu, kiedy dwa zaiędyczone guły, dwa iędyki za nosy ſię wzaiemnie wodzą, kiedy ſię dwa koguty czubią, i czubić do umordowania nie przeſtaią, ieſt dla patrzących uciecha, i bez ſkrupułu, rozrywka, ſama ta ſtroń zprzecznych, czubiących ſię, paſſuiących łamiących z ſobą żwawość ieſt pocieſzna, do-

pie-

pierożkiedy ta często bywa z lekkiey i śmieszney okazyi i zpoczątkow pocieiznych.

Monarcha Perski i wielki Woiownik Xerxes, gdy mu do stołu dano figi osobliwszey wielkości i smaku, z pytał z kądby były, powiedziano z Azyi, zaraz przysiągł woiować Azią, dla otrzymania Kraiu, ktory takie figi rodzi, przysiągł i okrutną Woynę wnet przeciw niey podniosł. Francuzi dawnieysi, zakosztowawszy pierwszy raz win włoskich, dla wina Krew wylać postanowili, i Woynę dla tego z Włochami poczęli; Longobardowie, dla Melonow i iabłek osobliwszych, w też Włoskie Kraie w padli i Mieczem ie Woiowali, to tak często dla dziecinney bagateli, dla rzeczy ktora ledwie figi warta będzie, oni te nakłady te koszta, te Woyny prawne podeymuią, iakoż się nie śmiać.

Pociechę inni i ztąd ieszcze maią, że iednych kłutnie profitem dla drugich, z tey przyczyny podobno u nas Polakow w przysłowie poszło Cudza bieda, ludzki śmiech bo z ich biedy odnoszą pożytek inni, i cieszą się w duchu, z ruiny i upadku Troi Priamus powstał, do wielkiey dzierżawy i obszerney fortuny przyszedł, kiedy oni ostatecznie ściśnieni i zniszczeni zostali.

Dway rodzeni bracia Sokołowie Herbu Sokoła, z Kazimierzem Pierwszym Krolem naszym, dla assystencyi Pana, na łowy wyiachawszy napadli, że niedźwiedź srogi z dzikiem dziwnie dużym z sobą bitwę prowadzili, tak zaiuszonym sposobem, iż nic na ludzi przytomnych niedbaiąc, łamać się z sobą nieprzestawały, więc Sokołowie przypadłszy ieden dzikowi, drugi niedźwiedziowi łby po ucinali, z tąd Krol nadał im Herb puł niedźwiedzia puł dzika, tak się podobnie często-

ſtokroć dzieie, gdy dwie ſtrony mocnie ſię z ſobą łamią, paſſuią, prawem ſpieraią, trzeci i czwarty przypadłſzy zyſkuie i tryumfuie, iak gdy ſię dwa wroble gryzą, i na ziemie zpadaią kot ſrantowny wypada, i dobrze oſkubawſzy pożera, albo gdy ſię dwa psy o iednę kość wadzą, trzeci obydwom ie zabiera. Tak z cudzey choroby i ran dobrze ſię lekarze maią, tak z kłutni i walczenia wzaiemnego iednych, pożytkuią inni, i cieſzą ſię.

Cieſzy ſię na ſwym warſztacie ſiedzący Rzemieślnik, gdy mu ſię przyczęſtſza robota trafia, kontenci i felczerowie z poiedynkow, i kiedy ieden drugiego Szabliną muſnie, owi ſzmukłerze raduią ſię z takich pętlic, iak młynarze gdy co mleć maią. Tak nie maią ſię przyczyny ſmucić Urzędy, Zwierzchność, gdy ſię do nich kłutniarſkie wytoczą ſprawy.

Choć dla tey iedney przyczyny, iakoby ſię w tym poſtrzedz, a ſkutecznie poprawić takowi powinni, aby z ſiebie śmiechu nie czynili, aby Nieprzyiaciołom ſwoim tryumfowania, i ukontentowania okazyi niedawali, aby inni z ich fortuny nie panoſzyli ſię. Nie trzeba więcey żeby Nieprzyiaciel tryumfował, tylko niech w Woyſku zgody nie będzie, niech ſami z ſobą walczyć poczną, iuż po nich.

Lepſzy podobno choć z krzywdą pokoy, niż wygrana i zwycięſtwo z tym koſztem i ſzkodą, iak Hiſtoryk o zwycięſtwie Rzymian nad Kartagińczykami napisał, tak tą woyną wyniſzczeni zwycięscy, że podobnieyſi do zwyciężonych, niż do zwycięzcow, zwyciężeni ſą, ale nic z tąd nie profitowali zwycięzscy, bodayby takowe zginęły tryumfy, ktore z taką fortun, i domow przychodzą ruiną.

Da-

Dawnieyszych czasow, iednego z Familii Spytkow byli to wielkiey Fortuny i wziętość w Oyczyznie Panowie na Seymiku w Kościele, przy wznieconym tumulcie srodze zrąbano, sprawa na Trybunał poszła, wypadł dekret, iż sowite grzywny herszto wie porąbania dać stronie musieli, strona summę owę znaczną na Kościoł oddała, za ktore pieniądze Kościoł ow podupadły repatowano, dawszy napis.

Za Pana Spytka rany, Kościoł Zbudowany
A gdyby częściey to mu się trafiało ?
Toby się lepiey i Kościołom działo.

Dla niektorych okoliczności iak mamy pociechę, gdy takowych surowie sąd ukarze, winami obłoży, tak z innych przyczyn mamy Chrześciańską nad niemi kompassyą, i prawdziwe nad ich niedolą politowanie, zważaiąc niesławę, ktorey podpadaią, że ie maią wszyscy za głowy niespokoyne, za kłutniki, za pieniacze.

O iedney Rzymskiey Wdowie imieniem Afranii (ktora sądow, Trybunałow żadnych nie opuściła sama attentowała sprawy, sama indukowała, dokumenta przywodziła) ośmielił się napisać Historyk. (Afrania bardzo często na Ratuszu, nie żeby zbywało iey na Patronach, ale że zbywało na wstydzie płci iey powinnym.)

Uważaiąc te infamie, te i tym podobne censury czyliż niewinni iesteśmy mieć nad bliźniemi politowanie, zważaiąc także, życia ich niespokoyność, troski, kłopoty, widząc nadwerężoną znacznie fortunę, że się do ostatniego iey wyniszczenia zanosi. Naybardziey mamy mieć politowanie nad nieszczęśliwym stanem ich duszy, bo ludzie kłutliwi bez wielorakiego grzechu nie są nigdy. Prover. 16. Pochamuy się od zwady, a umnieyszysz grzechow.

Mon-

Monſtrum to było natury 1322. w Normanii bliźniąt dwoie ramionami i plecami do ſiebie zroſłych urodziło ſię, ale tak ſobie przeciwnych, i w zaiem ſprzeciwiaiących ſię, że gdy iedne płakało, śmiało ſię i cieſzyło drugie, gdy to pić, to tamto ieść wołało, gdy ſpało iednę, czuwało drugie, owſzem czuwaiący do ſpania przeſzkadza o drugiemu bliźnięciu, i częſto ſię wzaiemnie biły, tłukły, kaleczyły, a toż podobne ſą Monſtra przed Swiatem i Niebem i przed ludźmi i Bogiem, ktorzy iednego Ciała Chryſtusa Członkami będąc, pod iedną zoſtaiąc głową, iedney Matki Oyczyzny Synowie, a tak ſprzeczni, przeciwni i przeciwiaiący ſobie.

Dla tego rozſądnieyſi, i więkſze doświadczenia maiący, woleli uſtąpić ſwego, niżeli windykować, Chwalca Monarchow Pliniuſz, Traiana Cesarza z tąd niepomału chwali, że umiał i zwyciężać, i bydź od innych zwyciężonym, a zrownym zawſze honorem ſwoim, i kończąc tę pochwałę, tako nim mowi: To iedno o Pana tego Cnocie odemnie mieycie, że umie dać ſię innym zwyciężyć, umie uſtąpić, ſwego, dla drugich paſſyi.

To zyſkiem tey pracy moiey będzie, gdy w ſpoł-bracia moi, uſiłować będą aby ſię ſtarali żeby ſpokoynemi byli. Błogoſławieni pokoy czyniący, ponieważ oni Synami Bożemi zwani będą. Miłość wzaiemną, naywyżſzą Religii naſzey Katolickiey doſkonałością, naywiękſzym obowiązkiem bydź zowię. Mieycie pokoy, a Bog w pokoiu będzie z wami.